

σανε οι άντιπαλες πολιτικές παρατάξεις.
Κανενὸς άντιπάλου ή σκέψη δὲν είχε
φτάσει νομίζω ὡς αὐτὸ τὸ ἀκραῖο σημεῖο.
Ἐνα τυχαῖο περιστατικὸ ἦταν ή δολοφο-
νία του. Παρὰ ταῦτα, θὰ ἦταν καὶ αὐτὸ τὸ
τυχαῖο περιστατικὸ ἀδύνατο, ἂν δὲν ὑπέ-
θαλπε, ἀπὸ καιρὸ πρίν, κάθε ἐναντίον
του ἀκρότητα, μιὰ διάχυτη, μουντὴ ἀντί-
δραση.

Στή φίξα της βρίσκομε τὸ μοιραῖο ἀντικοινωνικὸ «έγώ» τοῦ Ἑλληνα. Τὸ θαυμάσιο αὐτὸ «έγώ», ἀπὸ ὃπου ἐκπορεύθηκε ἡ φιλοσοφία, ἡ ποίηση, ἡ τέχνη καὶ ἡ ἀνδρεία, καὶ ἡ ἐμπορικὴ τόλμη τοῦ Ἑλληνα, ὑπῆρξε καὶ τὸ μοιραῖο «έγώ» ποὺ διέλυσε τὶς Ἑλληνικὲς Πόλεις, τὶς Ἑλληνιστικὲς ἐπικράτειες, τὴν λεβεντογεννιά τοῦ '21. Κάποια στιγμὴ ἔνα τέτοιο «έγώ», ἔνα ἴστορικὰ ἀσήμαντο «έγώ» γιὰ μιὰν ἀσήμαντη προσωπικὴ ἀφορμὴ δολοφόνησε τὸν Κυβερνήτη, αὐτὸν ποὺ ἀγωνίσθηκε νὰ ὑποτάξῃ δῆλα τὰ «έγώ» τῶν Ἑλλήνων στὴν

Ένθητα μᾶς εύνομουμένης Πολιτείας, μᾶς Πολιτείας δπου κάθε «έγώ» θὰ είχε τὴν ἐλευθερία ποὺ ἐπιτρέπει ἡ ἐλευθερία τῶν ἄλλων καὶ ἡ τάξη τοῦ συνόλου.

"Αν κυβερνούσε τήν Έλλάδα ό Καποδίστριας μερικά χρόνια άκοδμα — δταν πέθανε, δὲν ήταν ούτε 56 έτῶν — θὰ ήταν άλλη ή μοῖρα αὐτοῦ τοῦ τόπου καὶ πολλὰ δεινὰ ποὺ ἀκολούθησαν θὰ εἶχαν ἀποτραπῆ. Ισως λίγοι τότε νὰ ήταν σὲ θέση νὰ ἀναμετρήσουν τὸ μέγεθος τῆς ἔθνικῆς συμφορᾶς, ποὺ προκάλεσε δ θάνατός του. Μόνο η ἀπόσταση μᾶς ἐπιτρέπει νὰ τὴ δοῦμε σήμερα δλόκληρη, σὲ δλεις της τις συνέπειες.

Θεωρώντας ἀπὸ μιὰν ὑψηλότερη σκοπιὰ τὰ πράγματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ χωρὶς καθόλου νὰ ὑποτιμοῦμε τὴ συμβολὴ δἰλῶν τῶν ἀγωνιστῶν, τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῶν πολιτικῶν, νομίζω δὲ μποροῦμε νὰ ὑποστηρίξωμε, μὴ ἀδικώντας

κανένα, πώς χωρὶς τὴν παρουσία καὶ τὴ δράση τοῦ Καποδίστρια δὲν θὰ κατορθωνόταν ἡ ἀπελευθέρωη τῆς πατρίδας μας. Τὸ πλέγμα τῶν ἐνεργειῶν του ἀπὸ τὸ 1820 ὥς τὴ μέρα τοῦ θανάτου του, ἀποτελοῦν τὸν κύριο παράγοντα, ποὺ στερέωσε τὴν ἔλευθερία μας καὶ τὴν πολιτειακή μας ὑπόσταση.

Δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔλευθερώθηκε ἀπὸ τὴ ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου, ὃσο καὶ ἀν αὐτὴ στάθηκε γεγονὸς σπουδαῖο. Ἐπὶ δύο ἀκόμα χρόνια μετά, ἀγωνίζονται οἱ Ἑλληνες γιὰ νὰ ἀπομακρύνουν τὸν ἔχθρο δὲν τὴν Πελοπόννησο καὶ τὴ Στερεά. Καὶ ὅλος αὐτὸς ὁ ἀγώνας διεξάγεται μὲ προγματικὸ ἡγέτη τὸν Κυβερνήτη.

Μετὰ τὸν Καποδίστρια ἡ μικρὴ τότε ἔλευθερη Πατρίδα μεγάλωσε. Τὸ 1864, τὸ 1881, τὸ 1913, τὸ 1920, τὸ 1947. Ὁ Βενιζέλος, παρ' ὅλες τὶς καποπινὲς συμ-

φορές, έκανε πράγματι τή Μεγάλη Έλλαδα. Άλλα την Έλλάδα την έκανε ό Καποδίστριας.

Δὲν θὰ ήταν σύνθρονος τῶν θεῶν ἡ Ιστορία, ἀν χρησίμευε μόνο εἰς τὸ νὰ μᾶς δίνῃ πληροφορίες γιὰ τὰ γεγονότα καὶ τὰ πρόσωπα ποὺ πέρασαν. Μᾶς διδάσκει νὰ ἀντικρύζωμε ἀπὸ μιὰν ὑψηλὴ σκοπιὰ τὸ παρόν καὶ νὰ προχωροῦμε, πλούσιοι ἀπὸ τὴν ἐμπειρία της, πρὸς τὸ μέλλον. "Οσο πιὸ μακρὺς είναι ὁ χρόνος ποὺ ἀγκαλίαζει μὲ τὴ μνήμη του ὁ ἀνθρώπος, τόσο πιὸ πλούσιος γίνεται σὲ σοφία καὶ σὲ ηθος. Ἐμεῖς οἱ Ἑλληνες ἔχομε μιὰν ἀπέραντη σὲ χρόνο καὶ ἀτίμητη σὲ περιεχόμενο Ιστορία. Ἀναρωτιέμαι δμως, ἀν ἔχωμε μιὰν ίσοδύναμη ιστορικὴ μνήμη. "Αν μαθαίναμε δ, τι αὐτὴ μὲ ἀδρὰ παραδείγματα μᾶς διδάσκει, ἀν στηριζόμαστε, δπως ἀρμόζει, στὶς διδαχές της, στὰ θετικὰ καὶ ἀρνητικὰ στοιχεῖα ποὺ ἀλυσιδωτὰ συνεχίζονται μέσα στοὺς αἰῶνες, ἀν ἔτοι ἡ

Ιστορία, ἀντὶ νὰ περνᾶ μπρὸς στὰ μάτια μας σὰν ἔνα ἔξωτερικὸ γεγονός γινόταν ἔνα κομμάτι ἀπὸ τὴ συνείδησή μας, θὰ μποροῦσαν τότε χάρις σ' αὐτὴν νὰ τονωθοῦν οἱ ἀρετὲς τῆς Φυλῆς καὶ νὰ ἀμβλύνθοῦν τὰ ἐλαττώματά της. Θὰ ἐπηρεάζονταν πρὸς τὸ καλλίτερο ἡ δομὴ τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς, ἔτοι ὥστε νὰ μὴν ἐπαναλαμβάνωνται τὰ ἴδια πάντα λάθη, ὅταν συντρέχουν οἱ ἴδιες περιστάσεις.

Μὲ τὴν εὐφυΐα του, ἀκόμα καὶ δι μέσος "Ἐλλην γνωρίζει τὰ λάθη αὐτά, σὲ ἀδρὲς τουλάχιστον γραμμές, καὶ δημως αὐτὸς δι ίδιος ποὺ τὰ γνωρίζει, τὰ διαπράττει. Δὲν ὑπακούει στὴν εὐφυΐα του. Υπακούει στὰ πάθη του. Κάποτε, ἀργότερα, μετανοεῖ. Συνήθως δταν τὸ ἀνεπανόρθωτο ἔχει γίνει. «Καὶ οὐ πολλῷ χρόνῳ ὕστερον μετέμελε τοῖς Ἀθηναίοις» (A. VII, 35). Αὐτὴ τὴν τραγικὴ φράση τοῦ Ξενοφῶντος, μὲ συντριβὴ τὴν ἀναθυμᾶμαι, ἀπὸ παιδάκι τοῦ Σχολαρχείου. Ἐμεινε σὰν

καρφὶ μέσα μου. Καὶ μοῦ ἔλεγε σχετικὰ κάποιος παλιός μου φίλος: «Μεταμορφώθηκε μέσα μου αὐτὴ ἡ ἀφηγηματικὴ φράση τοῦ Ξενοφῶντος, σὲ ἐντολὴ νὰ μὴν παρασύρωμαι ἀπὸ πάθος κανένα καὶ νὰ εἴμαι δίκαιος ἀπέναντι τῶν ἀντιπάλων καὶ ἀτεγκτος ἀπέναντι τῶν φίλων».

Πηγὴ πολιτικοῦ φρονηματισμοῦ θὰ ἔπρεπε νὰ μᾶς είχαν γίνει τὰ σκοτεινὰ ἔκεινα χρόνια τῆς πρώτης μεταπελευθερωτικῆς περιόδου. "Ολες οἱ ἀδυναμίες ποὺ κάθε τόσο καταστρέφανε καὶ μιὰ ἀρχαία πόλη, ὥστου νὰ καταστραφοῦν δλες μαζὶ ἀπὸ τὴν πολιτικὴ φρόνηση καὶ τὴ συντονισμένη καὶ πειθαρχημένη δράση τῆς Ρώμης, δλες αὐτὲς οἱ ἀδυναμίες λέσ καὶ ἀναστήθηκαν μαζὶ μὲ τὸν ὑπέροχο ἀγώνα τῆς Φυλῆς γιὰ τὴν ἀνάκτηση τῆς ἐλευθερίας τῆς. 'Αμαρτήματα ποὺ πάντα παρακολούθησαν τὸ Γένος μας ἀπὸ τοὺς μυθικοὺς χρόνους, δταν μπρὸς στὸν ἔχθρὸ δὴ ἔρις τοῦ 'Αγαμέμνονα καὶ τοῦ 'Αχιλλέα διέ-

σπάσε τοὺς Ἀχαιοὺς ἔξω ἀπὸ τὴν Τροία,
ἀμαρτήματα ποὺ σφράγισαν τὴ μοίρα μας
καὶ ποὺ πάντα κινδυνεύουν νὰ ὑποτροπι-
άσουν, φανερώθηκαν τότε, κατὰ τρόπον
ἔντονο, καὶ στάθηκαν ἐμπόδιο στὸ τιτά-
νιο ἔργο ἐνὸς σοφοῦ νομοθέτη καὶ ἐνὸς
πράου πολιτικοῦ πού, ἀντιπαλαίοντας
πρὸς τὶς πιὸ δύσκολες περιστάσεις, πά-
σχιζε νὰ ὑψώσῃ μιὰ πραγματικὴ ἐλεύθερη
πολιτεία, μέσα ἀπὸ τὸ χάος.

Οἱ μεγάλοι νεκροὶ μιλοῦνε. Καὶ ὅσοι
ἔχουν εἴλικρινῆ διάθεση νὰ τοὺς ἀκού-
σουν, μπορεῖ νὰ τοὺς ἀκούσουν καὶ νὰ
ἐνωτισθοῦν τὸ λόγο τους. Ἐπειδὴ τώρα
πιὰ δὲν εἶμαι μακριὰ ἀπὸ τὴ χώρα τους
ἔχω τὴ χάρη κάποτε νὰ τοὺς ἀκούω.

Εἶμαστε ἔνα δλιγάριθμο ἔθνος, καθηλω-
μένο σ' ἕνα ἐπίζηλο σημεῖο τοῦ Κόσμου,
ποὺ βάλλεται ἀπὸ πολλοὺς ἀντίξους
ἀνέμους. Μᾶς περιβάλλουν πλήθη πολλά.
Αὗτοὶ ᔁρουν τὸν ἀριθμό, ἀλλὰ ἐμεῖς ᔁρούμε

τὴν ἀνδρεία καὶ τὴν εὐφυΐα. Πλοῦτο δὲν
ἔχομε, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ τὸν ἀποκτήσωμε.
Μπορεῖ νὰ ξεπεράσωμε καὶ κάθε κίνδυνο,
ἄν στὶς ἀρετές μας προσθέταμε τὴ συνει-
δητὴ βούληση τῆς ἐνότητας, ποὺ μόνο
τότε μπορεῖ νὰ κατορθωθῇ σὲ μιὰ κοινω-
νία ἑλεύθερων ἀνθρώπων, ἄν ὁ καθένας
μας, ἀλλὰ καὶ δῆλοι μαζί, ὑποταχθῷμε
στὴν ὑψιστὴ ἐντολὴ τῆς ἐλληνικῆς σοφίας,
στὸ μέτρο. Σὲ δ, τι σκεφτόμαστε, σὲ δ, τι
πράττομε, νὰ πειθαιρχοῦμε στὴν ἀρχὴ τοῦ
μέτρου. Νὰ ἀποτάξωμε τὸ Σατανᾶ τῆς
ὑπερβολῆς, τῆς ἀμετροέπειας, τοῦ πάθους
ποὺ τυφλώνει. Τὸ μέτρο — καὶ μόνο αὐτὸ
— δίνει στὸν ἀνθρωπὸ ἀνθρωπιὰ καὶ
στὸν "Ἐλληνα τὴ δύναμη νὰ κάνῃ θαύμα-
τα. Δὲν ἀρκοῦν οἱ πρόσκαιρες ἡθικὲς
πατριωτικὲς ἔξαρσεις, δταν τὶς ἀκολου-
θοῦν μακρὲς περίοδοι ἀφροσύνης καὶ
ἀκαταστασίας. Τὸ μέτρο ἐπιβάλλει τὴ
συνέχεια καὶ τὴ συνέπεια στοὺς λόγους
καὶ στὶς πράξεις.

**Ο Καποδίστριας μπορεῖ νὰ μᾶς γίνη
μπόδειγμα, ζωντανή παρουσία τοῦ ἑλλη-
νικοῦ μέτρου.**

Αὐτὸς δὲ ἀνθρωπος, ποὺ δὲλη σχεδὸν ή
ἀλληλογραφία του εἶναι γραμμένη στὰ
γαλλικά, αὐτὸς δὲ κόμης τοῦ Libro d'oro,
ποὺ τὰ περισσότερα χρόνια του τὰ ἔξησε
ἔξω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἡταν κατ' ἔξοχὴν
“Ἑλλην, φορεὺς ἐκείνων τῶν ἀρετῶν ποὺ
κάνουν τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορία, τὴν Ἑλληνι-
κὴν τέχνη καὶ τὴν Ἑλληνικὴν σκέψη, βάθυο
τοῦ πολιτισμοῦ δὲλων τῶν λαῶν τῆς Εὐρώ-
πης. Ἡ ὑπαρξὴ του, ἡ παρουσία του στὶς
πρῶτες ὥρες τῆς νέας ἑθνικῆς μας ζωῆς
πρέπει δὲλους νὰ μᾶς ἐμπνέῃ μὲν περηφά-
νεια. “Οσο γεννᾶ τούτη ἡ γῆ Καποδίστρι-
ες, μπορεῖ νὰ λέμε:

Ναί, εἴμαστε ἐμεῖς ἡ αἰώνια Ἑλλάδα.
Μᾶς γεμίζει δύμως καὶ μὲ πίστη καὶ μὲ
ἐλπίδα. Πῶς μπορεῖ ἔνας Ἑλληνας
νὰ μὴν πιστεύῃ καὶ μὴν
ἐλπίζῃ;

**ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΛΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ**

ΕΚΤΥΠΩΣΗΣ: ΛΑΒΣ. ΜΑΤΕΟΥΚΗΣ Α.Ε.

E.Y.Δ της K.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΠΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕλληνικής φιλοσοφίας
ΗΣ: ΑΝ ΚΑΘΗΓΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙ

E.Y. ΔημΚτΗ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008